

15 APR 2019

Joris Slaets: door angst geleid kan je geen transitie uitvoeren

Van een focus op protocollen naar leefplezier als uitgangspunt. Op 4 april organiseerde Leyden Academy een **congres** waar de bevindingen van het tweejarige pilotproject 'Leefplezierplan voor de zorg' werden gepresenteerd. Projectleider Joris Slaets: we zitten in een transitiefase waarin je elkaar vertrouwen moet gunnen.

 Bewaren

Joris Slaets, hoogleraar ouderengeneeskunden directeur van kennisinstituut Leyden Academy on Vitality and Ageing

Teams van de elf deelnemende ouderenzorginstellingen en betrokkenen vanuit ministerie van VWS, IGJ, NZA, en zorgkantoren waren aanwezig bij het congres. Het pilotproject was bij de elf organisaties een succes. Maar hoe kijkt projectleider Joris Slaets naar de toekomst? Hoe nu verder met de 'schatkamer van ervaringen', die de basis moet vormen van beleidsrelevante informatie?

Vertrouwen is de sleutel voor succes

Hoe vertaal je ervaringen naar beleid als je afstand houdt van protocollen en afvinklijsten? Volgens Slaets is het hebben van vertrouwen essentieel: 'Het grootste knelpunt is het genereren van vertrouwen in de nieuwe verantwoordingskaders. We zijn zo gewend om alles te verantwoorden in wat we kunnen tellen en meten. Mensen zijn bang om dat los te laten'. Leefplezier is zo persoonlijk en divers dat het eigenlijk niet meer te meten valt in de klassieke zin van het woord. Volgens Slaets bieden geluksthermometers daarom geen oplossing: 'Dat is allemaal klinkklare onzin, net zoals tevredenheidsscores. Die geven geen

betekenis weer, dat vind je nou juist in die onderliggende ervaringen'. Voor beleidsmakers kan dit nog wel eens wat vraagtekens oproepen, aldus Slaets. Toch is de wil er wel: 'Ik vind het mooi dat toezichthouders mee willen denken. We zitten eigenlijk in een transitiefase, waarin je elkaar moet gunnen om met iets te experimenteren wat nog niet af is. Dat berust op vertrouwen'.

Geen incidentenpolitiek

Met het aanbieden van het Leefplezierplan hoopt Slaets dat er vertrouwen ontstaat vanuit de zorg en vanuit de politiek in de focus op narratieven en dialogen. Daarbij hoort ook het accepteren van dingen die fout gaan. 'Ik hoop dat ons project mensen inspireert. Niet alleen beloven we persoonsgerichte, liefdevolle zorg, maar we willen mensen op de werkvloer daadwerkelijk ruimte bieden. Dit betekent ook: geen incidentenpolitiek. Niet binnen de instelling, maar ook niet binnen de Tweede Kamer of binnen de Inspectie. Want incidenten zullen blijven gebeuren, ook met goede kwaliteitskaders en strakke veiligheidsnormen'. We kunnen volgens Slaets niet anders dan accepteren dat er soms dingen misgaan. Dat ouderen vallen en hun heup breken. Dat ze doodgaan. In zulke gevallen moet er gekeken worden naar wat de overwegingen waren om met elkaar van de maximale veiligheidsprotocollen af te wijken. 'En dat is nogal wat hoor, voor de leidinggevenden in zo'n instelling, maar ook voor de directeur en voor de raad van toezicht. Die zijn allemaal bang dat ze straks op een zwarte lijst staan. Maar als je geleid wordt door angst, kan je zo'n transitie niet uitvoeren'.

Leefplezier versus veiligheid

Slaets vindt het merkwaardig dat we ouderen het plezier van spanning en risico's ontnemen. 'In ons hele leven nemen we risico's, dat vinden we vaak nog leuk ook. En dan opeens gaan andere mensen over ons besluiten dat we geen risico's meer mogen lopen. Dat is toch onzin? Nee meneer, u bent al 83, u mag niet meer in een onveilige situatie komen, dat is de omgekeerde wereld'. Slaets vertelt over een eigen ervaring uit zijn tijd als ouderernarts in Groningen. 'In het verpleeghuis woonde een man die zijn hele leven gewend was om in open water te zwemmen. Dat kon hij ook heel goed. Meneer was beginnend dementerend en alleen. Op een dag was hij in de vijver achter het verpleeghuis gaan zwemmen. Hij had een handdoek meegenomen en z'n kleren keurig netjes opgevouwen. Er ontstond paniek bij het personeel, en de verpleeghuisarts belde mij: wat moet ik hiermee aan? Stel je voor dat hij zou verdrinken! Maar ik zag geen enkele reden waarom hij dat niet zou mogen. Waarom konden ze niet gewoon regelen dat meneer daar zijn baantjes kon trekken?'.

Als je maar lerend bent

Alle elf zorginstellingen waren gemotiveerd en hadden vertrouwen in de nieuwe werkwijze. Wel zag Slaets verschillen tussen de deelnemende instellingen aan het pilotproject. 'We hebben elf heel verschillende zorgorganisaties mee laten doen. Van grootschalige tot kleinschalige verpleeghuizen, verspreid door het hele land'. Alle teams waren gemotiveerd en enthousiast, benadrukt Slaets, maar de verpleeghuizen verschilden sterk in hun uitgangsniveau: 'Waar de ene organisatie al wat risico's durft te nemen, en reflecteert over dilemma's en keuzes, staat de ander nog helemaal aan het begin. De ene organisatie kampte met personeelsproblemen, en binnen de andere organisatie was het niveauverschil groot'. Het belangrijkste vindt Slaets dat organisaties lerend zijn, ongeacht de uitgangssituatie: 'het gaat erom dat je een stapje verder komt, dat is waar ons programma over gaat, en dat is overal gelukt'.

Opleidingsniveau niet leidend voor kwaliteit

Interessant is dat de kwaliteit van de geleverde zorg niets te maken heeft met het opleidingsniveau, merkt Slaets op: 'Soms is er een roep naar niveau 4 of niveau 5 verpleegkundigen, maar het hele idee van Leefplezier heeft daar niets mee te maken'. Waar wel mee? 'Het appelleert op iets wat bijna ieder normaal mens in zich heeft: het leveren van liefdevolle zorg. Je kunt het vergelijken met een ouder die liefdevol voor zijn baby zorgt. Daar hoef je geen cursus voor te volgen. En dit zagen we tijdens het project ook terug. Vaak staan de wat lager opgeleide zorgverleners wat verder weg van de protocollen, wat het eigenlijk alleen maar makkelijker maakt. Deze medewerkers leveren zorg op gevoel, dus zolang je hen maar de ruimte biedt, gaan ze aan de gang. Vanuit dat hele basale, empathische gevoel voor andere mensen. Ja, dat is gewoon heel mooi om te zien'.

PREMIUM

ACHTERGROND

Gijsbert van Herk in bad met Adelheid Roosen

Humanitas-bestuurder Gijsbert van Herk geeft Adelheid Roosen en Hugo Borst carte blanche bij de televisieserie In De Leeuwenhoek. 'Wij gaan toch niet filmers de volle vrijheid geven op een locatie waar structurele problemen zijn?'

PREMIUM

ZORGVISIE MAGAZINE

DE INNOVATIE: Feitelijke meting van het 'nietpluisgevoel'

Het Radboudumc is het eerste ziekenhuis ter wereld dat werkt met continue monitoring gecombineerd met voorspellende software.